

СУЧАСНЕ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО ТАКСОНОМІЧНОГО РІВНЯ ПІДОБЛАСТЕЙ

Гілецький Йосип Романович
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри географії та природознавства

Вступ. Виділення об'єктивно існуючих природних територіальних комплексів різного рангу (фізико-географічне районування) і їх картографічне відображення є важливою передумовою для коректного обґрунтування шляхів раціонального природокористування. Цій тематиці присвячені наукові публікації фахівців із конструктивної географії, екології, економіки, агрономії і т. ін. У своїх напрацюваннях вони часто використовують застарілі схеми природно-географічного районування, придумують свої. Але поза всяким сумнівом комплексною наукою, яка всесторонньо аналізує усі компоненти природного середовища як складові цілісних геосистем, є географія. Районування є одним з ключових питань даної галузі знань, яким вона займається близько двох сотень років. Тому ігнорування напрацювань географів у питаннях районування, при виконанні фахових досліджень, зовсім не додає науковості і авторитетності галузевим проектам.

Вихідні передумови. Питання фізико-географічного районування Українських Карпат та Поділля, у межах яких лежить територія Івано-Франківської області, ґрунтовно розглянуте у працях таких українських географів другої половини ХХ століття як П. М. Цись, К. І Геренчук, М. М. Койнов та інших. Ці напрацювання увійшли у комплексні друковані та картографічні видання присвячені фізико-географічному районуванню України в цілому [2].

Сучасні системи дистанційного зондування Землі, використання геоінформаційних технологій у галузевих дослідженнях (з геології, геоморфології, гідрології, ґрунтознавства) дозволили значно поглибити знання про окремі компоненти природних геосистем, механізми взаємодії між ними. Здобуті нові знання про природні територіальні комплекси, досвід напрацьований географами інших країн, були синтезовані вітчизняними географами і відобразилися, зокрема, й в уточненні схем сучасного комплексного фізико-географічного районування.

Виклад основного матеріалу. Врахування напрацьованих географами сучасних підходів дозволяє стверджувати, що територія Івано-Франківської області входить до складу двох фізико-географічних країн – **Східноєвропейської рівнинної ландшафтної країни** та **Карпатської гірської країни**. Межа між цими таксономічними одиницями найвищого рангу проводиться на північному заході по річці Дністер до гирла Бистриці. Далі по Бистриці, Бистриці Надвірнянській, річці Ворона до селища Отинії. Звідти межа по її правих притоках (Обрашина, Сербень) північніше села Черемхів, виходить на витік річки Чорнава. Чорнавою межа веде до Прута. Дальше фізико-географічні країни розмежовує річка Прут.

Уся територія **Східноєвропейської країни** у межах Івано-Франківської області належить до *широколистолисової вологої теплої зони*, а точніше до

Західноукраїнського краю (провінції) цієї зони. Північна лівобережна відносно Дністра частина адміністративної області належить до Розтоцько-Опільської фізико-географічної області, а саме її південно-східної частини – Опільської горбогірної підобласті. Правобережна частина Поділя у межах Івано-Франківщини, яка лежить на південний схід від річки Бистриці, відноситься до Прут-Дністровської височинної фізико-географічної області, Подільсько-Покутської височинної підобласті.

Понад три четверти території Івано-Франківської області є частиною **Карпатської гірської країни**, її найбільшої фізико-географічної провінції (краю) – *Східних Карпат*. Проте давно відомо, що у Східних Карпатах є дві принципово відмінні за тектонічною будовою, геологічною історією, а отже і особливостями усіх інших компонентів природи частини, на підставі чого й виділяють підпровінції *Внутрішніх Східних Карпат* та *Зовнішніх (Флішових) Східних Карпат* [1].

У межі території Івано-Франківської області підпровінція *Внутрішніх Східних Карпат* заходить дуже невеликим фрагментом, а саме частиною фізико-географічної області Мармароського кристалічного масиву. Гірське пасмо цієї складчасто-брилової структури, що була сформована горотворчими процесами у палеозої, називають Чивчинськими горами. Їх можна вважати частиною Чивчинсько-Кирлібабської підобласті Мармароського масиву. Відокремлюється вона від підпровінції *Зовнішніх Східних Карпат* правим притоком Чорного Черемошу – струмком Добрин та долиною верхньої течії Чорного Черемошу.

Решту території Карпатської гірської країни у межах Івано-Франківської області належить до підпровінції *Зовнішніх Східних Карпат*. На нижчому таксономічному рівні тут представлені три гірські фізико-географічні області (Полонинсько-Чорногірських, Вододільно-Верховинських та Зовнішньофлішових Карпат), а також Передкарпатська височинна область.

Область Полонинсько-Чорногірських Карпат входить до території Івано-Франківщини частинами двох підобластей – Свидовецько-Чорногірської та Гринявсько-Яловичорської. Із частин Вододільно-Верховинських Карпат у межах адміністративної області представлені усі три природні підобласті – Сянсько-Ріцької верховини, Привододільних Горган та Бистрице-Селятинського низькогір'я.

Також три підобласті Зовнішньофлішових Карпат входять до простору Івано-Франківщини: Східні Бескиди фрагментом на лівобережжі Мизунки, Скибові Гргани усією своєю територією, а підобласть Покутсько-Буковинських Карпат, які межують з Горганами на Буківецькому перевалі, своєю Покутською частиною.

У межах фізико-географічної Передкарпатської височинної області річка Свіча відділяє підобласть Прибескидського Передкарпаття від Пригорганського, а Лючка і Прут Пригорганське від Покутсько-Буковинського Передкарпаття.

Список використаних джерел

1. Гілецький Й.Р., Тимофійчук Н.М. Фізико-географічне районування Українських Карпат для цілей пізнавального туризму. *Географія та туризм: Науковий збірник*, Випуск 53. Київ, 2019. С. 103–109.
2. Національний атлас України. Київ, ДНВП «Картографія», 2007. 224 с

Опубліковано:

Гілецький Й. Р. Сучасне фізико-географічне районування території Івано-Франківської області до таксономічного рівня підобластей. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 6–8 квітня 2021 року. м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац.ун-т ім. В. Стефаника, 2021. С.129–131.